

Porezen

Visoki samotar, poln zgodovinskih ran

Dostop: Iz Ljubljane po Selški dolini do Petrovega Brda 66 km, od tam še 4 km asfalta do kmetije Podločar. Do vrha Porezna (1630 m) je vzpona za poldrugo uro. Ravno toliko je hoje iz Gornje Davče. Iz Baške grape (Hudejužne ali Podbrda), kamor se je mogoče pripeljati z vlakom, je hoje po označenih poteh na vrh za 3 ure. S terenskim vozilom se je po gozdnih cestah mogoče prebiti tudi s Tuškovega griča (1006 m) pod Smučarskim centrom Cerčno čez Cimprovko na sedlo Velbnik (1331 m) in naprej peš na vršno strmino.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Med Škofjo Loko in Baško grapo valovijo nešteti hribci in grebeni. Pogosto napravljeni v bele plašče megle molijo v sonce kot otoki. Porezen, osredek med njimi, je moško plečata, silaško resna gora, ki se vzpenja nad Davčo, po površini največjo slovensko vasjo. Na nje-no, se pravi na vzhodno stran je ovršje Porezna ogolelo in travnato, na primorsko, zahodno stran pa se svet grezi globoko v grape in nižja pečevja. Pristopi na goro so kljub njenemu strmemu videzu lahki. S Petrovega Brda, prevala med Baško grapo in Selško dolino – med Primorsko in Gorenjsko – peljejo na goro markacije s številko 1, kar pove, da ste prišli na traso Slovenske planinske poti. Manj vztrajni, manj planinsko pravoverni si lahko čas vzpona skoraj za polovico skrajšajo še z vožnjo po ozki asfaltirani cesti do zadnje kmetije. Tam kmalu stopijo na odprto gorsko teraso, s katere se že lepo

Porezen je v lepem vremenu hvaležen planinski cilj tudi pozimi. V ozadju je vrh gore, pred njim je Dom Andreja Žvana.

vidi po Spodnjih Bohinjskih gorah. To je predujem za prečudovit razgled z vrha Porezna. Premagati morajo okoli 600 višinskih metrov po rebrastem in razglednem severnem grebenu pod kopastim Hočem (1514 m). Zanimivo je, da pohodnik po tej poti prej pride do kočice kot do vrha. Na višini 1590 metrov stoji Dom Andreja Žvana, v planinsko domovanje spremenjena nekdanja obmejna italijanska vojašnica. Ob njem utegne stati oskrbnikov terenec kot dokaz, da se na Porezen – vrh je od kočice oddaljen komaj 300 metrov – da »priplezati« tudi motoriziran (seveda, saj so se soldati nekoč na goro vozili). Kdor pride z davške strani, nad tem ni presenečen: opazil je, kako je gora z zahodne strani »obdrgnjena« z razo vztrajno vzpenjajoče se ceste, ki je prav tako bivši vojaški objekt. Zdaj je zanemarjena in drnata, čeprav jo s pridom izkoriščajo lovci in kmetovalci.

Narava in zgodovina živita tu v trpnem sožitju, pri čemer narava s Porezna še dolgo ne bo zlizala zgodovinskih ran. Kmalu nad kočico je ob poti, ki pelje na vrh, vhod v dolge betonirane rove, ki luknjajo goro in segajo do bunkerjev na njeni drugi strani. Prav te utrdbe so bile usodne za skupino izdanih partizanov, ki so tu taborili marca 1945. Le malo se jih je rešilo, ko so jih Nemci obkolili. Na vrhu Porezna stoji zdaj spomenik padlim v boju, ujetim in ustreljenim.

Narava vendarle vedno znova zmagoslavno govori o svojem miru, na Poreznu še posebej: mnogo, mnogo prostora je naokoli. Iz dolin, od samotnih domačij, naseljenih na strmih poševnih košeninah, diši, zdi se, po senu ali dimu, še posebno kadar se grivasti svet koplje v soncu, zrak okoli njega pa je topel in mil. In še se zdi, da je vsa gora obrnjena na jug, da se vzpenja kot zadnja straža Mediterana. Planinsko cvetje nemirno prikimava v vetru; da bo hitro lahko tudi drugače, napoveduje. Zvrtničeno in prebičano, ko zna vreme okoli vrha tudi zakuhati in ko gozdovi, ki spodaj oklenjajo goro, potuhnjeno vršijo. Od Julijcev na severu nebo nekaj zagodrnja in planinca na vrhu v hipu podivjano ogrnejo oblaki. Požene se k bližnji kočici, da bi ušel njihovemu besu.

Severna rama mogočne gore

Spomenik tragični bitki, ki so jo partizani bili z Nemci spomladi 1945.

Malce premočen, malce zlasan od gorskih sap zadrema za mizo ali v kotu pri peči. Kakšen utrujen planinec se nehote skrči v fetusno držo, kar je samo dokaz, da se počuti varno. In res kmalu napoči čas ponovnega rojstva. Naznani ga sončni žarek, ki si je, prodirajoč pošev skozi okno, utrl pot do pohlevnega človeka. Dan, ki ga planinec zagleda zunaj, je umit in znova počesan. Zaščemi ga v oči od žarkov, ki hitijo vsenaokrog, skakljajo in ga iščejo. Obstane z njimi *preboden; in je takoj večer* (Salvatore Quasimodo). V gozdu, skozi katerega se vrača, se po nevihti prekopicujejo zlate sončne lise; dozdeva se mu, da vonjajo po smoli. Davča, Cerkno, Baška grapa, Sorica ... svet se širi v dalj, razklan in gugast je v zmešnjavi osončenih grebenov in neštetihih grap, iz katerih rastejo megle, mračne, hladne in presojne. Kakor da bi zaman skušale napolniti prepade. Skozi njih planinec zagleda luči avtomobilov. Spomni se na garaško zvestobo tukajšnjih gorjancev: utrli so si ceste v svoje melovite ledine, da bi laže ostali in vztrajali. In začuti, da je Porezen živa gora. Skozi tišino pojejo in godejo v grapah porezenske vodé, rešene svojih skalnih spon. Bučijo davški slapovi, grgrajo studenci, ki se stekajo v Bačo. Jeka motornih žag se občasno zaje v prostor, odmevajo debla, ko se trkajo pri lomastenju v dolino. Sliši se mukanje živine in drleskanje številnih les, ki zapirajo in odpirajo ograjene pašnike. Kakor sveder v zobu zavrtajo kdaj v strme drni kolesa terencev, v katerih se po gori ali pod njo klatijo lovci, gorski padalci ali izletniki. Na grebenih in v vzpetih gozdovih Porezna se ni mogoče izgubiti. In vendar je to gora samotarka, ki kraljuje nad najbolj samotnimi slovenskimi domovi, prijatelj, ki te, zasanjan v temačni osamljenosti, ne pusti samega.

Z davške strani pelje na Porezen stara vojaška cesta, ki je zdaj v razsulu.